

Çok Boyutlu Sa?I?k Kontrol Oda?? Ölçe?i A Formu

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Çok Boyutlu Sa?I?k Kontrol Oda?? Ölçe?i A Formu*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=19238>

Özet

Çok Boyutlu Sağlık Kontrol Odağı Ölçeği A Formu (ÇBSKOÖ A Formu), bireylerin sağlık durumları üzerindeki kontrol algılarının değerlendirilmesini amaçlayan geliştirilmiş standart bir psikometrik araçtır. Bu ölçeğin Türkçe uyarlaması, **Türkçe konu?an** popülasyonlarda sağlık davranışları ve sonuçları ile ilgili inanç sistemlerini geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçmek için gerçekleştirilmiştir. Ölçek, bireyin sağlık?nün içsel faktörlere (kendi çabası), dışsal faktörlere (güçlü dış?erleri) veya ?ansa ba?lı oldu?una dair inançları?n? çok boyutlu olarak incelemektedir. Uyarlama çalışması, ölçeğin Türkiye'deki sağlık ve psikoloji araştırmalarında kullanılm?na olanak sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler

Çok Boyutlu Sağlık Kontrol Odağı Ölçeği, Sağlık Kontrol Odağı, Kontrol Odağı, Uyarlama, Psikometri, Sağlık ?nançları, Güvenirlik, Geçerlik

Yazarlar

Aysun Güzel, Sibel Turan, Serap Üner

Amaç

Çok Boyutlu Sağlık Kontrol Odağı Ölçeği A Formu'nun temel amacı, bireylerin sağlık?nün nedenlerine ilişkin at?flarının belirlemektir. Bu araç, bireylerin kendi sağlık?ları?n? kontrol etme yeteneklerine (?ç Kontrol), doktorlar veya sağlık uzmanları gibi **güçlü dış?erlerinin** etkisine (Güçlü Dış?erlerinin Kontrolü) veya kader/?ans gibi öngörülemez dış? güçlere (?ans Kontrolü) ne ölçüde inandıkları?n? ölçer. Ölçeğin Türkçe uyarlamasının amacı ise, orijinal yapının kültürel bağlamda korunarak Türk örneğinde geçerli ve güvenilir bir ölçüm sağlamaktır.

Bu ölçek, özellikle hem birelik ve halk sağlık? alanlarında, bireylerin sağlık? davranışları?n? tahmin etmede ve sağlık? eğitim programları?n? etkinliğini değerlendirmede kritik bir rol oynamaktadır. Bireyin kontrol odağı bilgisi, kişiselleştirilmiş sağlık? müdahalelerinin tasarlanmasında önemli bir yol göstericidir.

Yapı

Ölçek, Julian Rotter'in genel Kontrol Odağı teorisine dayanmaktadır, ancak spesifik olarak sağlık? alanına adapte edilmiştir. Ölçülen psikolojik yapı, **Sa?lık Kontrol Odağı**'dir (Health Locus of Control). Bu yapı üç temel faktörden oluşur:

?ç Kontrol: Bireyin sağlık?nün korunması veya iyileştirilmesinin kendi eylemlerine, çabalarına

ve kararlar?na ba?l? oldu?una olan inanc?.

Güçlü Di?erlerinin Kontrolü: Sa?l?k sonuçlar?n?n, doktorlar, hem?ireler veya di?er sa?l?k profesyonelleri gibi otorite figürlerinin eylemleri taraf?ndan belirlendi?ine dair inanç.

?ans Kontrolü: Sa?l?k durumunun tamamen kader, ?ans veya tesadüfi olaylar taraf?ndan belirlendi?ine ve bireyin veya di?erlerinin eylemlerinden ba??ms?z oldu?una dair inanç.

Geçerlik

Çok Boyutlu Sa?l?k Kontrol Oda?? Ölçe?i A Formu'nun Türkçe uyarlama çal??mas? (Güzel, Turan & Üner, 2019), ölçe?in yap?sal geçerli?ini incelemiştir. Geçerlik analizleri, ölçe?in teorik olarak ölçmesi beklenen yap?y? ne kadar do?ru ölçtü?ünü de?erlendirmek için gerçekleştirilmiştir.

Uyarlama sürecinde genellikle **Faktör Analizi** yöntemleri kullan?larak ölçe?in orijinal üç boyutlu yap?s?n?n Türk kültüründe de korundu?u gösterilmeye çal??lm??tır. Elde edilen bulgular, ölçe?in Sa?l?k Kontrol Oda?? yap?lar?n? Türk popülasyonunda geçerli bir ?ekilde ölçtü?ünü desteklemiştir.

Güvenirlik

Güzel ve arkadaşlar? (2019) taraf?ndan yürütülen çal??mada, ölçe?in Türk örneklemindeki iç tutarlılı?? ve güvenirli?i de?erlendirilmiştir. Güvenirlik, bir ölçüm arac?n?n tutarlı sonuçlar verme yetene?ini ifade eder.

Genellikle iç tutarlılık katsay?s? (Cronbach Alfa) hesaplanarak alt boyutlar?n yeterli düzeyde tutarlılı??a sahip oldu?u rapor edilmiştir. Yüksek Cronbach Alfa de?erleri, ölçe?in maddelerinin ilgili alt boyutu tutarlı bir ?ekilde ölçtü?ünü göstermektedir. Bu sonuçlar, ÇBSKOÖ A Formu'nun Türk kültüründe **tutarlı** ve güvenilir bir araç oldu?unu do?rulam??tır.

Faktör Analizi

Çok Boyutlu Sa?l?k Kontrol Oda?? Ölçe?i A Formu, orijinal yap?s?nda üç faktörlü bir yap?ya sahiptir. Türkçe uyarlama çal??mas?nda, bu üç faktörlü yap?n?n (?ç Kontrol, Güçlü Di?erlerinin Kontrolü ve ?ans Kontrolü) Türk örnekleminde de istatistiksel olarak do?rulan?p do?rulanmadı??n? test etmek amacıyla Faktör Analizi yapılm??tır.

Faktör yükleri ve varyans aç?klama oranlar? incelenerek, ölçek maddelerinin beklenen alt boyutlar alt?nda toplandı?? ve orijinal ölçe?in **yap?sal geçerli?inin** korundu?u tespit edilmiştir. Bu analizler, ölçe?in teorik temelini güçlendiren temel psikometri ad?mlar?dır.

Araç

Test Türü: Uyarlama

Format: Orijinal ölçek genellikle 6'l? Likert tipi derecelendirme kullan?r, ancak uyarlama çal??mas?nda derecelendirme bilgisi aç?kça belirtilmemiştir. Maddeler tipik olarak kat?l?mc?lar?n ne kadar kat?ld???n? veya kat?lmad???n? (Kesinlikle Kat?l?yorum'dan Kesinlikle Kat?lm?yorum'a) ifade etmesini gerektirir.

Mevcut Diller: Türkçe (Uyarlama), İngilizce (Orijinal)

Popülasyon Grubu: Genel Popülasyon, Sa?lk Çal??anlar?, Üniversite Ö?rencileri ve Hastalar

Ya? Grubu: Yeti?kinler (Genellikle 18 ya? ve üzeri)

Popülasyon Detaylar?: Uyarlama çal??mas?, ölçe?in genel olarak Türk yeti?kin popülasyonunda kullan?labilirli?ini desteklemektedir, ancak özellikle sa?lk alan?ndaki ara?t?rmalarda s?kça kullan?l?r.

Test Metodolojisi: Öz bildirim ölçe?i. Kat?l?mc?lar, sa?l?kla ilgili çe?itli ifadeleri okur ve bu ifadelere ne ölçüde kat?ld?klar?n? belirtirler.

Anahtar Kelimeler

Sa?lk, Psikoloji, Çok Boyutlu, Geçerlik, Güvenirlik, Kontrol, Hem?irelik, At?f Teorisi, Türk Uyarlamas?

Yazarlar

Yazar ORCID Tan?mlay?c?: Sa?lanmam??t?r.

Ba?l?lk E-posta Adresleri: ayurdakul@mehmetakif.edu.tr (Sorumlu Yazar ?leti?im)

Yaz??ma Adresi: Sorumlu yazar?n ba?l? oldu?u kurum adresi (Aysun Güzel).

?zinler, Ücret ve Test Y?l?

Ölçe?in Türkçe uyarlamas? 2019 y?l?nda yay?mlanmam??t?r. Ölçe?in ticari olmayan akademik ara?t?rmalarda kullan?m? genellikle yazar?n iznine tabidir. Kullan?m için sorumlu yazar Aysun Güzel ile ileti?ime geçilmesi tavsiye edilir.

Uyarlama Y?l?: 2019

Kaynaklar

Güzel, A., Turan, S., & Üner, S. (2019). Turkish validity and reliability of Multidimensional Health Locus of Control Scale Form A. *International Journal of Nursing Practice*, 1-10.

DOI: <https://doi.org/10.1111/ijn.12813>

Makale bağlantısı: onlinelibrary.wiley.com

Ölçeğin orijinal PDF dosyası burada indirilebilir:

[cok-boyutlu-saglik-kontrol-odagi-olcegi-form-a-toad.pdf](#)

Çok Boyutlu Sağlık Kontrol Odağı Ölçeği A Formu Maddeleri

ÖNEMLİ: Ölçeğin maddeleri kaynak içerikte sağlanmamıştır. Maddeler, yukarıda bağlantısı verilen uyarılama makalesinde veya ilgili PDF dosyasında bulunabilir.